

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2019

TÍREOLAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

DÉ hAOINE 7 MEITHEAMH – MAIDIN 9:30 – 12:20

Scrúduimhir

Don Scrúdaitheoir amháin

Cuid a hAon Ceisteanna Gearrfhreagra	Marc Iomlán	Scr. Comh.	Scr. Ach.	Comh. Ach.
Ceist 1				
Ceist 2				
Ceist 3				
Ceist 4				
Ceist 5				
Ceist 6				
Ceist 7				
Ceist 8				
Ceist 9				
Ceist 10				
Ceist 11				
Ceist 12				
Marc Carnach				
Marcanna Dícheadaithe				
Marc Glan				

Nóta: Ná déan dearmad an páipéar seo a thabhairt ar ais i dteannta do fhreagarleabhair nó caillfidh tú marcanna.

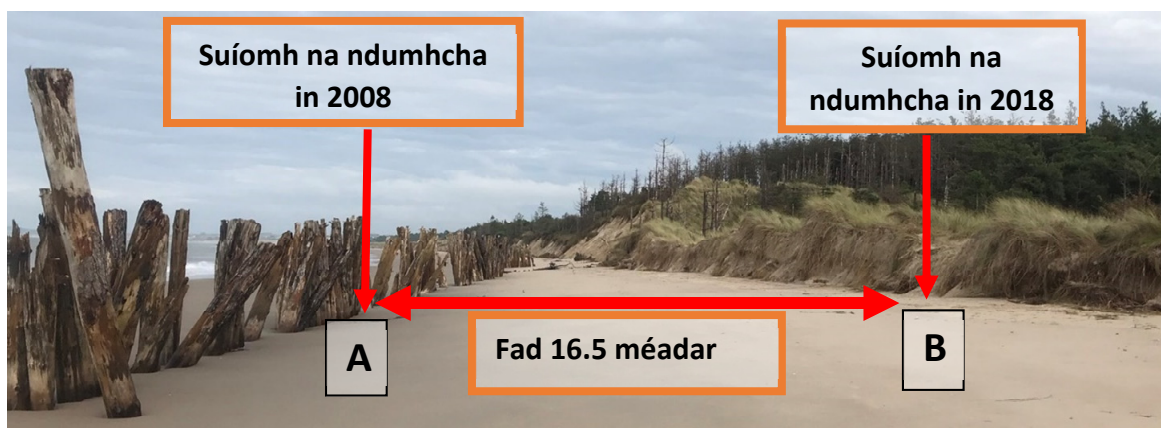
CUID A hAON – CEISTEANNA GEARRFHREAGRA – 80 MARC

Freagair **DEICH** gceist ar bith.

Tá na ceisteanna go léir ar aon mharc.

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SNA SPÁSANNA ATÁ ANN DÓIBH

1. Próisis Chósta

Scrúdaigh an íomhá thuas a léiríonn creimeadh immealbhoid ó 2008 go 2018 agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Ríomh an meánráta bliantúil creimthe (i méadair) idir 2008 agus 2018.

- (ii) Ainmnigh **dhá** phróiseas creimthe cósta.

1.

2.

- (iii) Ainmnigh **dhá** thírghné a fhoirmítear mar thoradh ar chreimeadh cósta.

1.

2.

- (iv) Cuir in iúl cé acu fíor nó bréagach atá an ráiteas a leanas.

Bíonn neart an bhorruisce i dtonn scriosach níos laige ná neart a chúlchaise.

[8m]

2. An Comhshaol Fisiceach

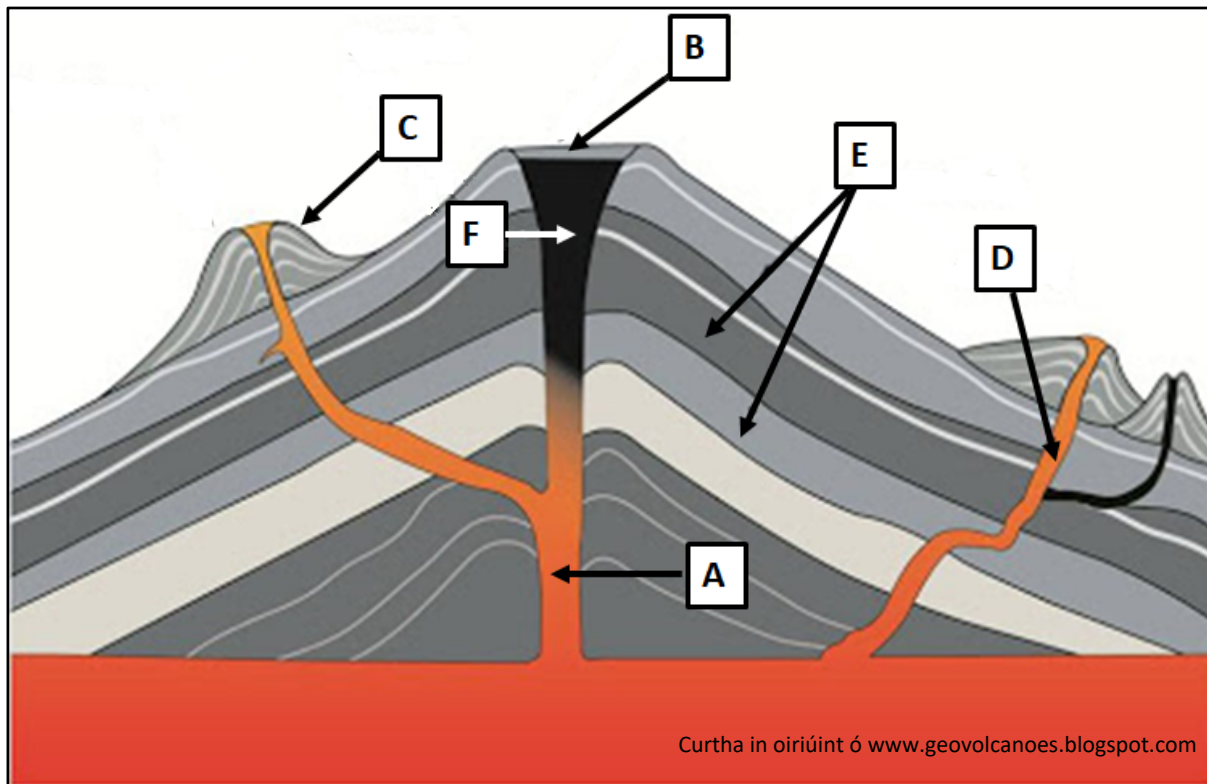
Scrúdaigh na fótagraif thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Meaitseáil gach ceann de na fótagraif **A**, **B**, **C** agus **D** leis an ngné sa tábla thíos is fearr a mheaitseálann é.
- (ii) Cuir tic sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu próisis chreimthe nó próisis sil-leagain is mó a luaitear le gach ceann de na gnéithe atá sa tábla thíos.

C.2(i)		C.2(ii)	
Litir	Gné	Próisis Chreimthe (✓)	Próisis Sil-leagain (✓)
	Deilt		
	Aircín		
	Adharc phirimidiúil		
	Droimnín		

[8m]

3. Struchtúr Bolcáin

Scrúdaigh an léaráid de struchtúr bolcáin thuas, agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Meaitseáil gach ceann de na litreacha **A, B, C, D, E** agus **F** atá ar an léaráid, leis an ngné sa tábla thíos is fearr a mheaitseálann í.

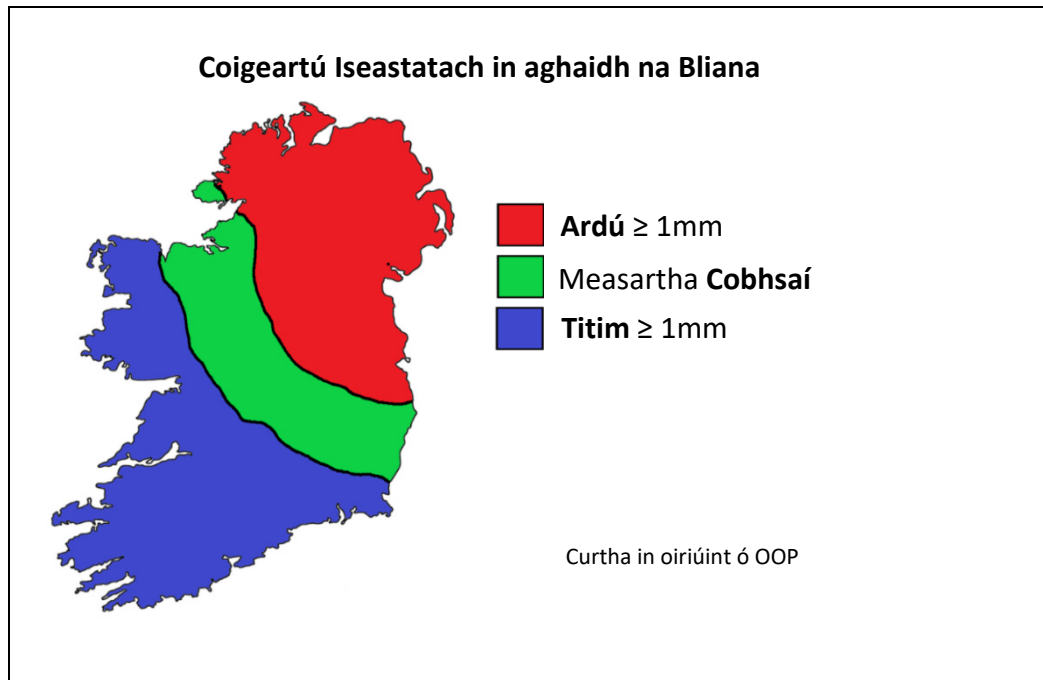
Gné	Litir
Scaireanna laibhe agus luaithreamhain	
Cón paraisíte	
Craos	
Cráitéar	
Fo-chraos	
Pluga bolcánach	

- (ii) Cuir in iúl cé acu fíor nó bréagach atá an ráiteas a leanas.

Foirmítear sciathbholcán as sreabha laibhe de shlaodacht íseal.

[8m]

4. Próisis Iseastatacha

Scrúdaigh an léarscáil thuas a thaispeánann coigeartú iseastatach in aghaidh na bliana i milliméadair (mm), agus freagair gach ceann de na ceistanna a leanas.

- (i) Ainmnigh **dhá** ghné chósta a fhoirmítear mar thoradh ar choigeartú iseastatach agus a d'fhéadfaí a fháil sa limistéar tíre a bhfuil dath dearg air.

1. _____
2. _____

- (ii) Ainmnigh **dhá** ghné chósta a fhoirmítear mar thoradh ar choigeartú iseastatach agus a d'fhéadfaí a fháil sa limistéar tíre a bhfuil dath gorm air.

1. _____
2. _____

- (iii) Cad is ainm don phróiseas a fhágann go dtosaíonn ar an gcreimheadh arís le linn céim aosta abhann?

- (iv) Cuir in iúl cé acu fíor nó bréagach atá an ráiteas a leanas.

Is próisis a oibríonn faoi screamh na talún iad fórsaí ingineacha.

[8m]

5. Coincheap an Réigiúin

- (i) Comhlánaigh an tábla thíos agus an sampla is oiriúnaí de na réigiúin sa liosta thíos á mheaitseáil agat leis an gcineál réigiúin sa tábla is mó a luaitear leis.

Sampla de Réigiún:

Boirinn

Batailit Laighean

Réigiún na Meánmhara

Gleann Sambre Meuse

Contae an Chabháin

An Domhan Ioslamach

Cineál Réigiúin	Sampla de Réigiún
Réigiún ina bhfuil meath tionsclaíoch ar siúl	
Réigiún Geomoirfeolaíoch (Tírdhreach carstach)	
Réigiún Aeráide	
Réigiún Riaracháin	
Réigiún Geomoirfeolaíoch (Tírdhreach éibhir)	
Réigiún Cultúir (Reiligiún)	

- (ii) Cuir in iúl cé acu fíor nó bréagach atá gach ceann de na ráitis a leanas.

- (a) Is é is cúlchríoch ann ná an limistéar taobh amuigh de bhaile mór nó de chathair mhór.

- (b) Is réigiún nódach é réigiún ina bhfuil cúrsaí iompair go dona.

[8m]

6. Aithint Tírdhreach

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Sa tábla thíos, meaitseáil gach ceann de na gnéithe tírdhreacha a leanas leis an tagairt eangaí is fearr a mheaitseálann a suíomh ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis:

- V-ghleann
- Fána chothrom
- Fána chuasach
- Talamh réidh.

Tagairt Eangaí	Gné
S 06 73	
S 10 73	
S 04 76	
S 04 71	

[8m]

7. Scileanna Léarscáile

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo, agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Ainmnigh an seaniarsma atá suite ag S 083 688.

- (ii) Tomhais, ina chiliméadair, fad iomlán an bhóthair iarainn.

- (iii) Cén cineál foraoiseachta atá le fáil sa bhosca eangaí S 15 69?

- (iv) Ríomh ina chiliméadair chearnacha, gar-achar an limistéir iomláin talún atá os cionn 300 méadar.

[8m]

8. Aerfótagraf agus Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an t-aerfótagraf, an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Cén treo ina raibh an ceamara dírithe nuair a tógadh an t-aerfótagraf?

- (ii) Tabhair tagairt eangaí sé fhiigiúr don séipéal mór atá suite sa chúlra ar dheis san aerfótagraf.

- (iii) Ainmnigh an príomhbhóthar a théann tríd an aerfótagraf ón tulra ar chlé, trí lár na talún láire go dtí an cúlra ar chlé.

- (iv) Scrúdaigh an t-aerfótagraf agus cuir in iúl cé acu fíor nó bréagach atá ráiteas a leanas.

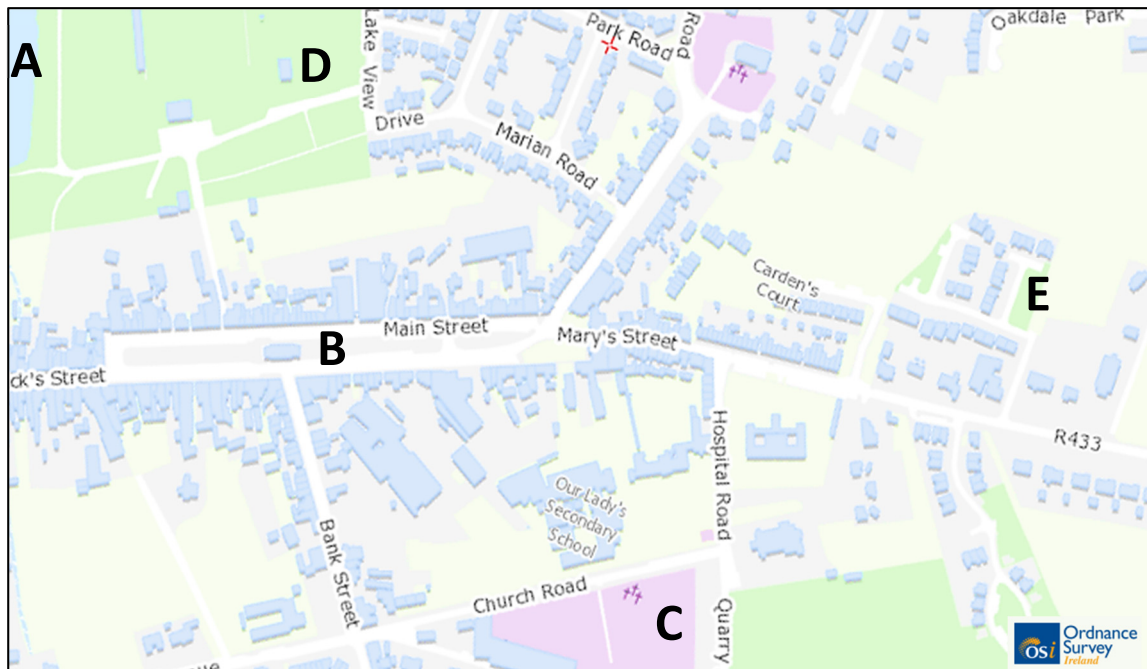
Cuireann an gréasán de shráideanna leathana i lár an bhaile in iúl nár pleanáladh an Teampall Mór mar bhaile.

[8m]

9. Aerfótagraf

Scrúdaigh an t-aerfótagraf den Teampall Mór a ghabhann leis an bpáipéar seo.
Scrúdaigh an léarscáil thíos de na sráideanna i gcuid den limistéar san aerfótagraf.

Nóta: Tá treoshuíomh an aerfótagraif a ghabhann leis an bpáipéar seo difriúil le treoshuíomh na léarscáile thíos de na sráideanna.

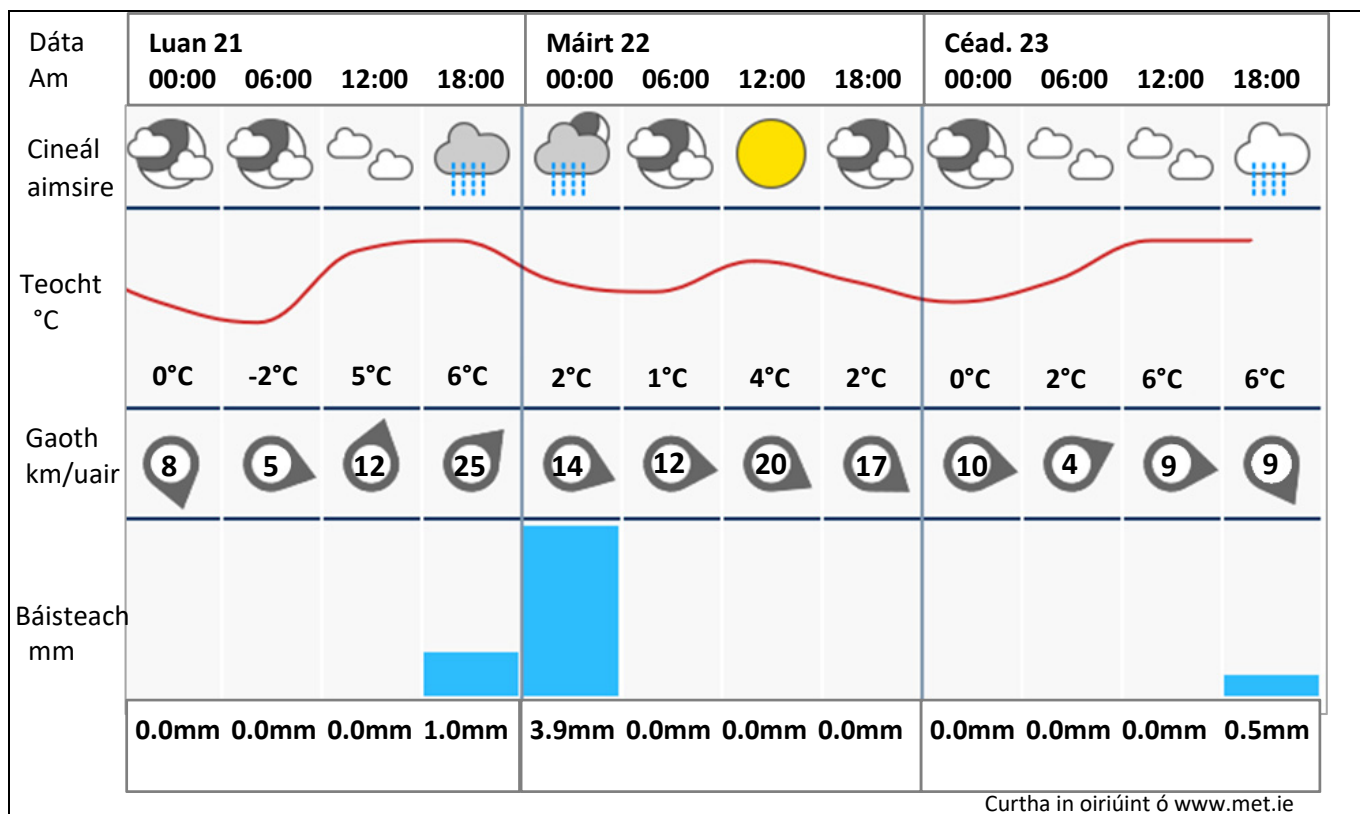
Aimsigh gach ceann de na gnéithe a bhfuil na lipéid **A**, **B**, **C**, **D** agus **E** orthu thuas, ar an aerfótagraf a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Bain úsáid as an nodaireacht aitheanta chun suíomh gach ceann de na gnéithe seo ar an aerfótagraf a thabhairt sa tábla thíos. Tá ceann amháin déanta duit.

An Ghné ar Léarscáil na Sráideanna	An Suíomh san Aerfótagraf
A Loch	An lár ar chlé
B Halla an Bhaile	
C Reilig	
D Raon lúthchleasa	
E Eastát tithíochta	

[8m]

10. Léirmhíniú ar Ghrafaicí

Scrúdaigh an t-eolas aimsire thuas ó Met Éireann, faoi choinne trí lá i mí Eanáir, agus freagair gach ceann de na ceistanna a leanas, agus úsáid á baint agat as na sonraí atá curtha ar fáil.

- (i) Ríomh an bháisteach iomlán a thit (ina mm) i rith na dtrí lá.

- (ii) Ríomh an raon teochta (°C) ar an Luan.

- (iii) Ríomh meánluas na gaoithe (km/uair) ar an gCéadaoin.

- (iv) Cad é an téarma a úsáidtear chun cur síos ar an ngaoth is minice a shéideann thar limistéar?

[8m]

11. Léirmhíniú ar Staitisticí

Iarratais ar Shaoránacht Éireannach de réir Aoisghrúpa in 2017

Náisiúntacht	Aoisghrúpaí (blianta)				Iomlán
	0-17	18-34	35-64	65+	
An Rómáin	168	332	480	1	981
An Ríocht Aontaithe	29	77	497	215	818
An India	194	264	316	4	778
An Nigéir	162	198	317	5	682
An Phacastáin	123	290	229	3	645
Na Filipíní	101	92	225	0	418

Curtha in oiriúint ón Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais, 2017

Scrúdaigh an tábla thuas a thaispeánann líon na n-iarratas ar shaoránacht Éireannach, de réir aoisghrúpa, ó roinnt tíortha in 2017. Freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Cén tír as ar tháinig an líon is airde iarratas ar shaoránacht Éireannach san aoisghrúpa 0-17?

- (ii) Cén líon daoine as an Rómáin san aoisghrúpa 18-34 a rinne iarratas ar ar shaoránacht Éireannach?

- (iii) Ríomh an céatadán de líon iomlán na n-iarratas ón Ríocht Aontaithe a bhain leis an aoisghrúpa 65+ bliain.

- (iv) Tá méadú ag teacht ar líon na saoránach ón Ríocht Aontaithe atá ag déanamh iarratas ar shaoránacht Éireannach mar gheall go bhféadfadh an Ríocht Aontaithe imeacht ón Aontas Eorpach.

Luaigh **dhá** bhuntáiste do shaoránaigh na Ríochta Aontaithe saoránacht Éireannach a bheith acu i gcás go bhfágann an Ríocht Aontaithe an tAontas Eorpach.

1. _____

2. _____

[8m]

12. Forbairt Gheilleagrach

Éire 2040 – An Tionscadal

Glacann ‘Éire 2040 – An Tionscadal’ le cur chuige iomlán éagsúil i leith pleanáil don todhchaí trí dhíriú ní hamháin ar fhoirgnimh, ach ar fhorbairt shóisialta, gheilleagrach agus chultúrtha. Nascann sé an phleanáil agus an infheistíocht le chéile den chéad uair i stair na hÉireann, cothromaítear ann infheistíocht tuaithe agus uirbeach, agus seachnófar botúin a rinneadh san am atá thart.

Tarlóidh trí cheathrú cuid den fás nua taobh amuigh de Bhaile Átha Cliath agus, de réir an phlean, tarlóidh 50% den fhás sa daonra a réamh-mheastar sna bailte móra, sna sráidbhailte agus i limistéir thuaithe agus an céatadán 50% eile sna cathracha. Ní mór do Bhaile Átha Cliath, príomhchathair na tíre, dul in airde seachas leathnú amach. Tá plean 10 mbliana dar teideal ‘An Plean Forbartha Náisiúnta’, a chosnóidh €116 billiún, mar bhonn leis.

Is méadú suntasach ar an infheistíocht phoiblí in Éirinn é seo, agus cuireann sé Éire i dtús cadhnaíochta san Eoraip maidir le hinfheistíocht, agus muid ag fágáil slán leis an deich mbliana amú ó 2008. Is í an aidhm fhoriomlán atá ag ‘Éire 2040 – An Tionscadal’ ná infheistíocht a dhéanamh san am atá le teacht, go háirithe i Réigiúin na Teorann, agus ar an gcaoi sin iarmhairtí an Bhreathimeachta ar Éirinn a laghdú.

Curtha in oririúint ó Preasoifig Rialtas na hÉireann

Léigh an sliocht thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Cén chomhréir den fhás nua a tharlóidh i limistéir taobh istigh de Bhaile Átha Cliath de réir an phlean?

- (ii) Cé mhéad infheistíochta (€ billiún) a phleanáiltear a dhéanamh faoin bPlean Forbartha Náisiúnta?

- (iii) Cén céatadán den fhás sa daonra a réamh-mheastar a tharlóidh sna bailte móra, sna sráidbhailte agus i limistéir thuaithe, de réir an phlean?

- (iv) D’fhonn iarmhairtí an Bhreathimeachta ar Éirinn a laghdú san am atá le teacht, is ar cén réigiúin go sonrach, dar leis an sliocht thuas, a dhíreofar fócas na hinfheistíochta?

[8m]

CUID A DÓ – CEISTEANNA STRUCHTÚRTHA agus AISTE – 320 MARC

Ní mór duit tabhairt faoi **CHEITHRE** cheist, mar seo a leanas:

- **DHÁ** cheist as **Roinn 1 – Croí-Aonaid**:
 - Ceist **amháin** as Ceist 1, 2 agus 3 **(80 marc)**
 - AGUS**
 - Ceist **amháin** as Ceist 4, 5 agus 6 **(80 marc)**
- Ceist **AMHÁIN** as **Roinn 2 – Toghaonaid (80 marc)**
- Ceist **AMHÁIN** as **Roinn 3 – Roghaonaid (80 marc)**

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SA FHREAGARLEABHAR

ROINN 1 – CROÍ-AONAIÐ

Ceist 1 go 6

NÍ MÓR duit tabhairt faoi **DHÁ** cheist:

CEIST AMHÁIN as **Patrúin agus Próisis sa Chomhshaol Fisiceach (Ceist 1 go 3)**

AGUS

CEIST AMHÁIN as **Tíreolaíocht Réigiúnach (Ceist 4 go 6)**

Tá 80 marc ag gabháil le gach ceist.

PÁTRÚIN AGUS PRÓISIS SA CHOMHSHAOL FISICEACH

Ceist 1 go 3

Freagair ceist **AMHÁIN**.

Ceist 1

1A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil leathscála den limistéar a thaispeántar.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann díobh seo a leanas mar is ceart:

- Cúrsa Abhann na Siúire (*River Suir*) ó S 132 728 go S 119 680
- An limistéar iomlán talún os cionn 200 méadar
- Limistéar iomlán Loch an Teampaill Mhóir (*Templemore Lake*)
- Bealach iomlán an bhóthair iarainn.

[20m]

1B. Próisis Dromchla

Freagair (i) nó (ii)

- (i) Scrúdaigh an dóigh a dtéann **próiseas an tsil-leagain** i bhfeidhm ar fhoirmiú tírghné abhann **amháin nó** tírghné cósta **amháin nó** tírghné oighrí **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

Nó

- (ii) Déan cur síos agus míniú ar na **tosca a rialaíonn oibriú** próisis ollghluaiseachta **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

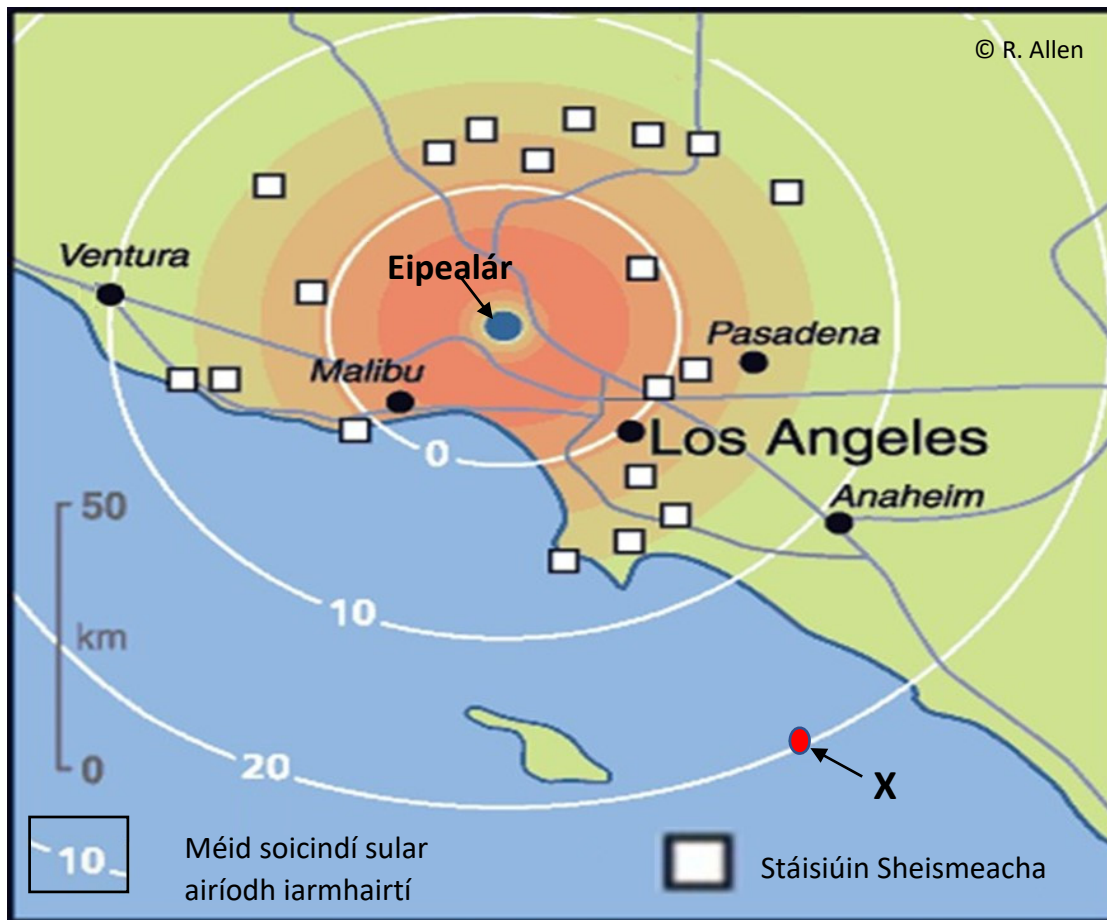
1C. Gníomhaíocht Theicteonach – Tírdhreach na hÉireann

Scrúdaigh an tionchar a bhí ag gníomhaíocht theicteonach ar thírdhreach na hÉireann.

[30m]

Ceist 2

2A. Creathanna Talún

Ar an 17 Eanáir 1994, bhuail Crith Talún Northridge, a raibh méid 6.7 ann, mórcheanar Los Angeles. Rinneadh luach na mbilliún dollar damáiste, gortaíodh na mílte daoine agus maraíodh 60 duine. Rinneadh smionagar de bhóithre, bhris píobáin gháis agus chuaigh siad trí thine, scriosadh na mílte foirgneamh nó fógraíodh iad a bheith baolach sular leagadh níos deireanaí iad.

Curtha in oiriúint ó www.theatlantic.com

Scrúdaigh an t-eolas thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- Cén méid a bhí sa chrith talún i Northridge i 1994?
- Cé acu ceann de na limistéir uirbeacha de Los Angeles a ainmnítear ba ghairde d'eipealár an chreatha talún?
- Cén t-achar a thóg sé (i soicindí) sular airíodh iarmhairtí an chreatha talún in Ventura?
- Cé mhéad ciliméadar a thaistil na tonnta seismeacha ón eipealár go pointe X?
- Luaigh iarmhairt dhiúltach **amháin** an chreatha talún, atá luaite sa téacs thuas.
- Mínigh go hachomair feidhm **amháin** atá ag stáisiún seismeach.
- Mínigh go hachomair bealach **amháin** a bhféadfaí an bonneagar a dhéanamh níos crithdhíonaí i gcoinne creathanna talún.

[20m]

2B. Carraigeacha

Mínigh foirmiú gach ceann díobh seo a leanas, agus bíodh tagairt agat do shamplaí a bhfuil staidéar déanta agat orthu:

- Carraig dhríodair **amháin**
- Carraig mheiteamorfach **amháin**.

[30m]

2C. Idirghníomhú an Duine le Próisis Dromchla

Bíonn tionchar ag gníomhaíocht an duine ar phróisis dromchla.

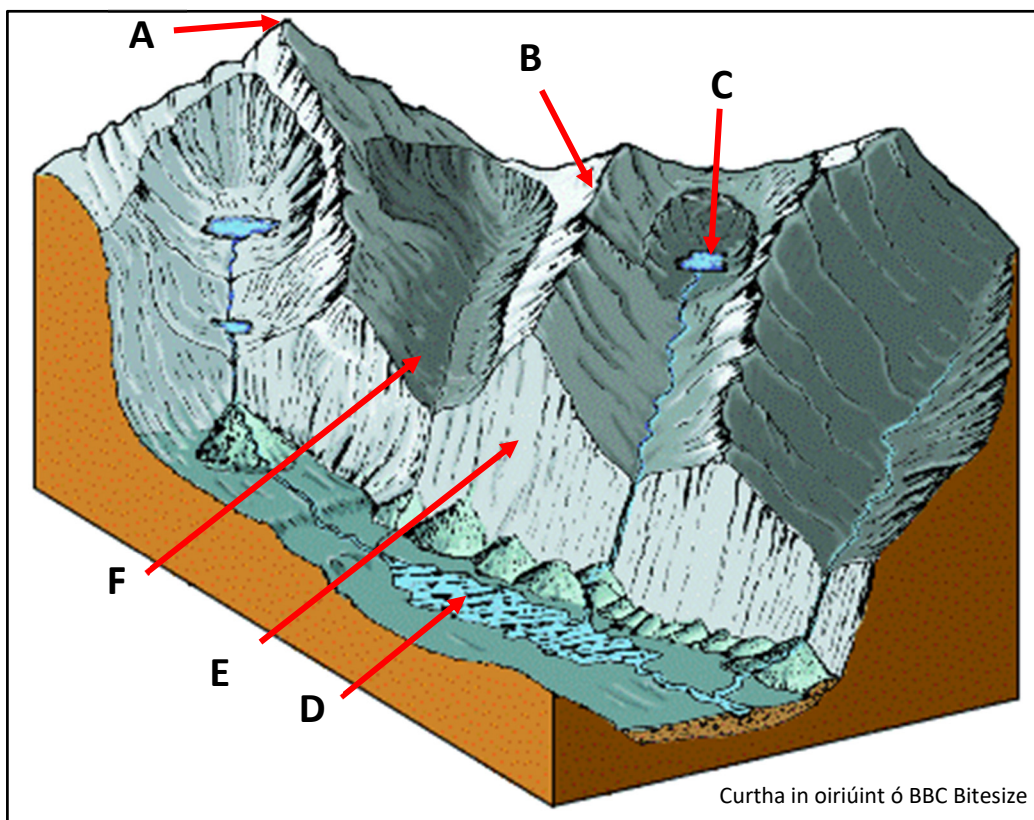
Scrúdaigh an ráiteas seo agus tagairt á déanamh agat do cheann **amháin** díobh seo a leanas:

- An tionchar a bhíonn ag gníomhaíocht an duine ar phróisis abhann
- An tionchar a bhíonn ag gníomhaíocht an duine ar phróisis chósta
- An tionchar a bhíonn ag gníomhaíocht an duine ar phróisis ollghluaiseachta.

[30m]

Ceist 3

3A. Tírghnéithe Oighreacha

Scrúdaigh an léaráid thuas a thaispeánann tírghnéithe oighreacha, agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- Ainmnigh gach ceann de na tírghnéithe oighreacha a bhfuil na lipéid **A**, **B**, **C**, **D**, **E** agus **F** orthu.
- Mínigh go hachomair cad is brí leis an téarma *sracadh* maidir le hoighriú.
- Mínigh go hachomair conas a ghluaiseann oighearshruthanna.

[20m]

3B. Forbairt Tírdhreach

Mínigh conas a chruthaíonn cineálacha éagsúla carraigeacha na tírdhreacha éagsúla in Éirinn, agus bíodh tagairt agat do shamplaí a bhfuil staidéar déanta agat orthu.

[30m]

3C. Teicteonaic Phlátaí

Déan plé ar theoiric na teicteonaice plátaí (samhail na teiceonaice plátaí).

[30m]

TÍREOLAÍOCHT RÉIGIÚNACH

Ceist 4 go 6

Freagair ceist **AMHÁIN**.

Ceist 4

4A. Scileanna Léarscáile

Tarraing léarscáil imchrutha de réigiún san **Eoraip** (nach bhfuil in Éirinn) a bhfuil staidéar déanta agat air.

Ar an léarscáil sin, taispeáin agus ainmnigh gach ceann díobh seo a leanas:

- Cúrsa abhann ainmnithe sa réigiún
- Imchruth de ghné ainmnithe rilífe (talamh ard nó talamh íseal) sa réigiún seo
- **Dhá** ionad uirbeacha ainmnithe sa réigiún.

[20m]

4B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Threasach – An Turasóireacht

Déan scrúdú ar **dhá** thoisc a raibh tionchar acu ar fhorbairt na turasóireachta i réigiún in **Éirinn** a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

4C. Castacht na Réigiún

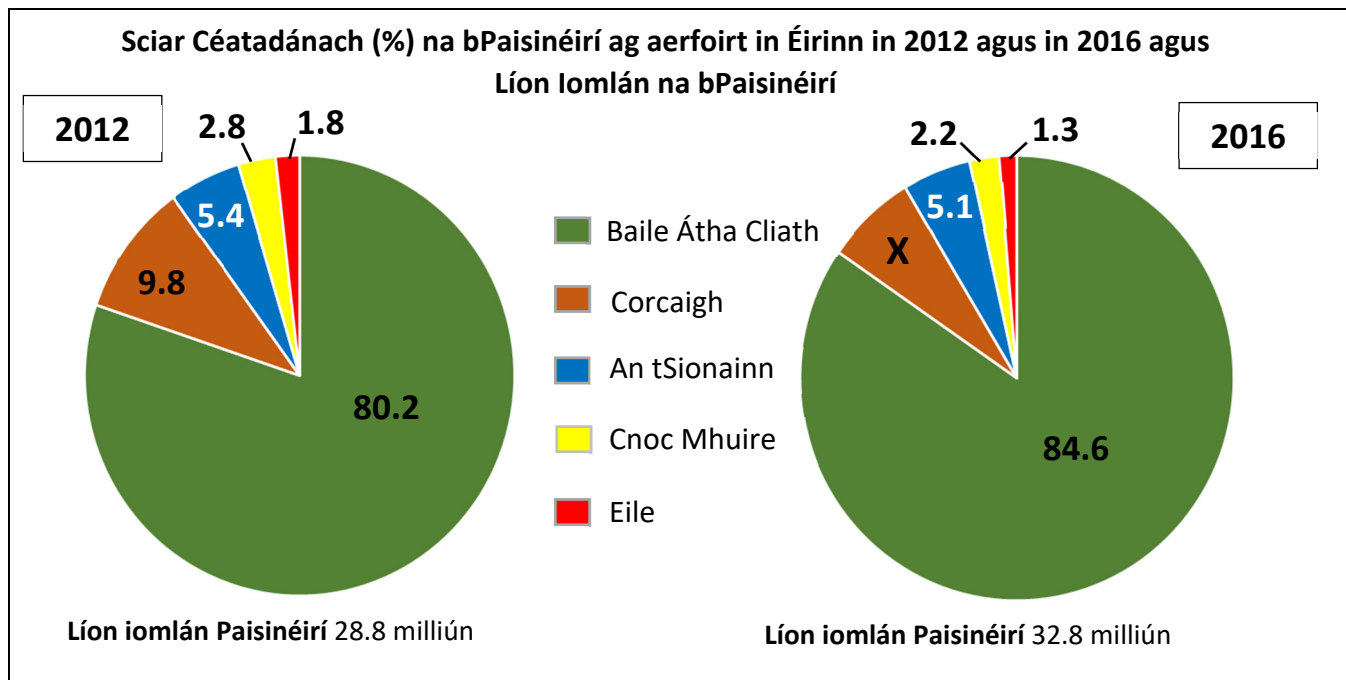
Is féidir le hathruithe ar theorainneacha tionchar a bheith acu ar ghrúpaí cultúir le himeacht aimsire.

Scrúdaigh an ráiteas seo maidir le sampla(i) a bhfuil staidéar déanta agat air (orthu).

[30m]

Ceist 5

5A. Iompar in Éirinn

Scrúdaigh na cairteacha thuas a thaispeánann an sciar céatadánach de líon na bpaisinéirí agus líon iomlán na bpaisinéirí, ag aerfoirt in Éirinn in 2012 agus in 2016. Freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- Cén méadú, i milliúin, a tháinig ar líon na bpaisinéirí ag aerfoirt in Éirinn idir 2012 agus 2016?
- Ríomh **X**, an sciar céatadánach de líon na bpaisinéirí ag aerfort Chorcaí in 2016.
- Ainmnigh an t-aerfort inar tháinig méadú ar sciar céatadánach de líon na bpaisinéirí ó 2012 go 2016 **agus** mínigh go hachomair **dhá** chúis leis an méadú sin.
- Mínigh go hachomair iarmhairt **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag athruithe ar chomhdhéanamh an Aontais Eorpaigh, cosúil leis an mBreatimeacht, ar aerfort Bhaile Átha Cliath.

[20m]

5B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Phríomhúil – Talmhaíocht

Tabhair míniú ar fhorbairt na talmhaíochta i réigiún **Il-chríochach / Fo-ilchríochach** (nach bhfuil san Eoraip) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

5C. Dinimic Daonra

Tabhair míniú ar dháileadh an daonra ar fud réigiún san **Eoraip** (nach bhfuil in Éirinn) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

Ceist 6

6A. Talmhaíocht san Eoraip

Táirgeadh Bainne Bó (sna mílte tona)

Réigiún	2008	2010	2012	2014	2016
An Vallóin	1,376	1,479	1,476	1,382	1,459
*TLTI, Éireann	1,096	1,097	1,093	1,177	1,397
Deisceart & Oirthear Éireann	4,034	4,253	4,307	4,644	5,454
Abhantrach Pháras	5,728	5,709	5,850	6,095	6,023
Tuaisceart na hIodáile	9,213	9,332	9,439	9,992	10,020
An Mezzogiorno	1,314	1,333	1,352	1,295	1,307
Tuaisceart Éireann	2,079	2,111	2,184	2,531	2,537

*TLTI: An Teorainn, Lár na Tíre agus an tIarthar

Curtha in oiriúint ó Eurostat

Scrúdaigh an tábla thuas, a thaispeánann táirgeadh bainne bó, (sna mílte tona), i réigiúin roghnaithe san Eoraip, agus freagair gach ceann de na ceistanna a leanas.

- (i) Cén réigiún ina raibh laghdú ar tháirgeadh bainne bó ó 2014 go 2016?
- (ii) Ríomh an méadú (sna mílte tona), ar tháirgeadh bainne bó sa réigiún 'Deisceart & Oirthear Éireann', idir 2008 agus 2016.
- (iii) Ríomh an méadú céatadánach ar tháirgeadh bainne bó sa réigiún 'TLTI, Éireann' ó 2014 go 2016.
- (iv) Mínigh go hachomair **dhá** chúis a bhfuil aschur talmhaíochta níos airde i gcroí-limistéir, cosúil le Tuaisceart na hIodáile, ná mar atá sé i réigiúin imeallacha, cosúil leis an Mezzogiorno.
- (v) Mínigh go hachomair fadhb chomhshaoil **amháin** a d'fhéadfadh teacht chun cinn mar thoradh ar mhéadú ar an líon eallaigh.

[20m]

6B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Thánaisteach

Scrúdaigh an dóigh a raibh tionchar ag **dhá** thoisc ar bith ar an bhforbairt ar ghníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach i réigiún **Ilchríochach / Fo-Ilchríochach** (nach bhfuil san Eoraip) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

6C. Coincheap Réigiúin

Scrúdaigh conas a d'fhéadfaí úsáid a bhaint as an ngeomoirfeolaíocht **nó** as an aeráid chun réigiúin a shainmhíniú, agus bíodh tagairt agat do shamplaí a bhfuil staidéar déanta agat orthu.

[30m]

ROINN 2 – TOGHAONAI

Ceist 7 go 12

Ní MÓR duit tabhairt faoi cheist **AMHÁIN** as:

Patrúin agus Próisis i nGníomhaíochtaí Geilleagracha (Ceist 7, 8 agus 9)

NÓ

Patrúin agus Próisis i gComhshaol an Duine (Ceist 10, 11 agus 12)

Tá 80 marc ag dul do gach ceist.

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i nGNÍOMHAÍOCHTAÍ GEILLEAGRACHA

Ceist 7 go 9

Ceist 7

7A. Gníomhaíocht Gheilleagrach

Rochtain Idirlín trí Leathanbhanda Socraithe Réigiúin na hÉireann in 2018 (%)

Réigiún	Rochtain Idirlín trí Leathanbhanda Socraithe
Lár na Tíre	67%
An tOirthear Láir	86%
An tIarthar	71%
Baile Átha Cliath	90%
An tIarthar Láir	78%
An tOirdheisceart	82%

Curtha in oiriúint ó POS

Scrúdaigh na sonraí thuas, a thaispeánann rochtain idirlín trí leathanbhanda socraithe i réigiúin na hÉireann in 2018, agus freagair gach ceann de na ceistanna a leanas.

- (i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí sin a léiriú.
- (ii) Mínigh go hachomair cad is brí leis an téarma *ríomhthrachtáil*.

[20m]

7B. Coilíneachas

Scrúdaigh tionchar an choilíneachais ar gheilleagar atá i mbéal forbartha a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

7C. Éire agus Beartas an Aontais Eorpaigh

Mínigh conas a d'imir beartas **amháin** ar bith de chuid an Aontais Eorpaigh tionchar ar gheilleagar na hÉireann.

[30m]

Ceist 8

8A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

- (i) Tarraing sracléarscáil leathscála den limistéar a thaispeántar.
- (a) Ar an sracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann acu seo a leanas mar is ceart:
- An limistéar faoi fhoirgnimh sa Teampall Mór
 - Cúrsa iomlán bhóthar an N62.
- (b) Is minic a thógtar seachbhóithre chun cúrsaí iompair a fheabhsú agus chun plódú tráchta i limistéir uirbeacha a éascú.
- Ar do shracléarscáil, tarraing agus lipéadaigh bealach oiriúnach le haghaidh faoi choinne seachbhóthair thart ar an Teampall Mór, a d'éascódh plódú tráchta ar an N62.
- (ii) Mínigh go hachomair míbhuntáiste **amháin** don Teampall Mór a bhainfeadh le seachbhóthar dá leithéid.

[20m]

8B. An Geilleagar Domhanda

Scrúdaigh soghluaiseacht na gníomhaíochta geilleagraí nua-aimseartha agus tagairt á déanamh agat do shampla(i) a bhfuil staidéar déanta agat air (orthu).

[30m]

8C. Fuinneamh In-athnuaite

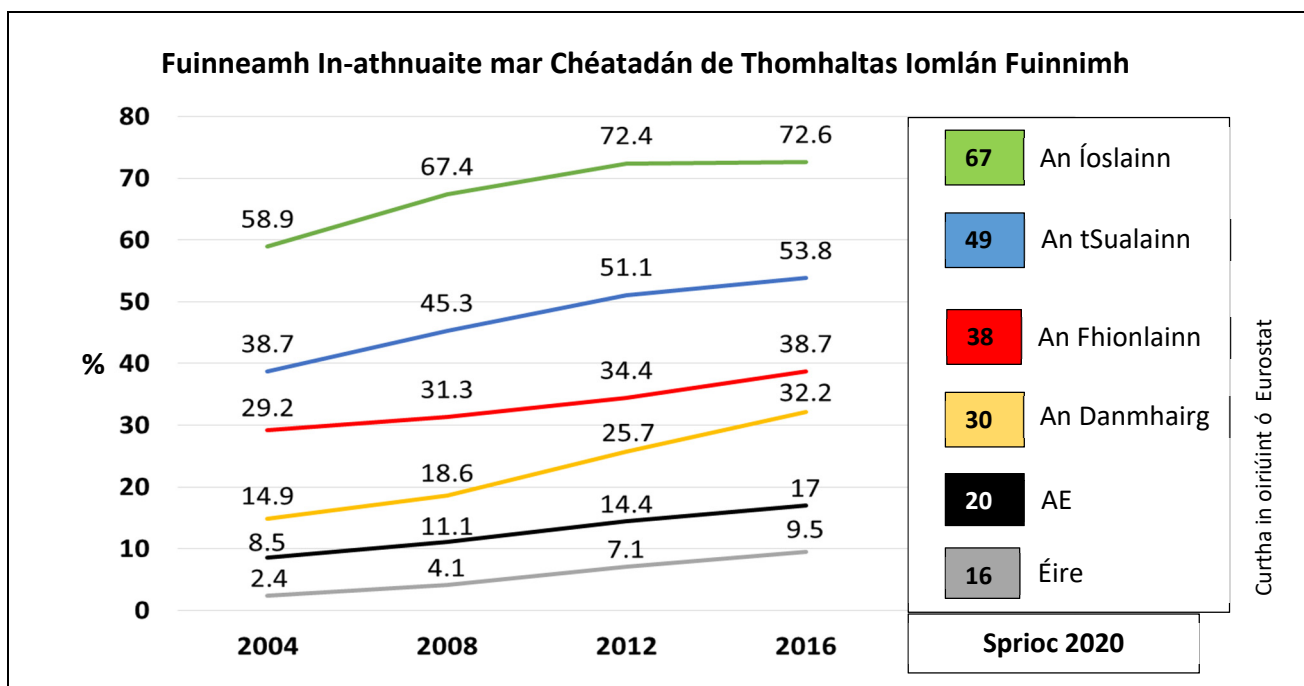
Agus tagairt á déanamh agat do shainfhoinse fuinnimh in-athnuaite **amháin**, mínigh na buntáistí a bhaineann leis an fuinneamh in-athnuaite seo maidir le gach ceann díobh seo a leanas:

- Buntáistí geilleagracha
- Buntáistí comhshaoil.

[30m]

Ceist 9

9A. Fuinneamh In-athnuaite

Scrúdaigh an graf thuas a thaispeánann fuinneamh in-athnuaite mar chéatadán den tomhaltas iomlán fuinnimh i roinnt tíortha, agus an sprioc do 2020 le haghaidh gach tíre díobh. Freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- Cén difear a bhí idir an fuinneamh in-athnuaite mar chéatadán den tomhaltas iomlán fuinnimh san AE agus an fuinneamh in-athnuaite mar chéatadán den tomhaltas iomlán fuinnimh san Íoslainn in 2012?
- Cén tír ina raibh an méadú is mó ar fhuinneamh in-athnuaite mar chéatadán den tomhaltas iomlán fuinnimh idir 2004 agus 2016?
- Sa bhliain 2016, cén tír is mó a raibh sárú á dhéanamh aici ar a sprioc 2020?
- Mínigh go hachomair **dhá** chúis arbh í Éire an tír is faide óna sprioc 2020 in 2016.
- Ainmnigh **dhá** fhoinse den fhuinneamh in-athnuaite in Éirinn.

[20m]

9B. Suíomh na Gníomhaíochta Geilleagraí

Déan plé ar **thrí** chúis go bhfuil ceantar an Teampaill Mhóir ina shuíomh oiriúnach le haghaidh gníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach a fhorbairt. Úsáid fianaise as an aerfótagraf **nó** as léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis mar thaca le gach cúis díobh.

[30m]

9C. Forbairt Gheilleagrach – Geilleagar Forbartha

Déan plé ar conas is féidir le leibhéal forbartha geilleagraí athrú le himeacht aimsire agus tagairt agat do gheilleagar forbartha a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i gCOMHSHAOL AN DUINE

Ceist 10 go 12

Ceist 10

10A. Aerfótagraf

Scrúdaigh an t-aerfótagraf a ghabhann leis an bpáipéar seo.

- (i) Tarraing sracléarscáil den aerfótagraf, leath an fhaid agus leath an leithid.
 - (a) Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh sampla **amháin** de gach ceann díobh a leanas mar is ceart:
 - Talamhúsáid eaglasta
 - Talamhúsáid le haghaidh caitheamh aimsire.
 - (b) Ar do shracléarscáil, taispeáin agus lipéadaigh sampla **amháin** de thalamhúsáid eile (nach bhfuil ainmnithe thuas).
- (ii) Agus tagairt agat don talamhúsáid a thaispeáin agus a lipéadaigh tú i bpáirt (i)(b) thuas, mínigh go hachomair buntáiste **amháin** a bhaineann leis an suíomh sin le haghaidh na talamhúsáide sin.

[20m]

10B. Dinimic na Lonnaíochta

Scrúdaigh Teoiric an Lárionaid agus tagairt á déanamh agat do shampla(í) a bhfuil staidéar déanta agat air (orthu).

[30m]

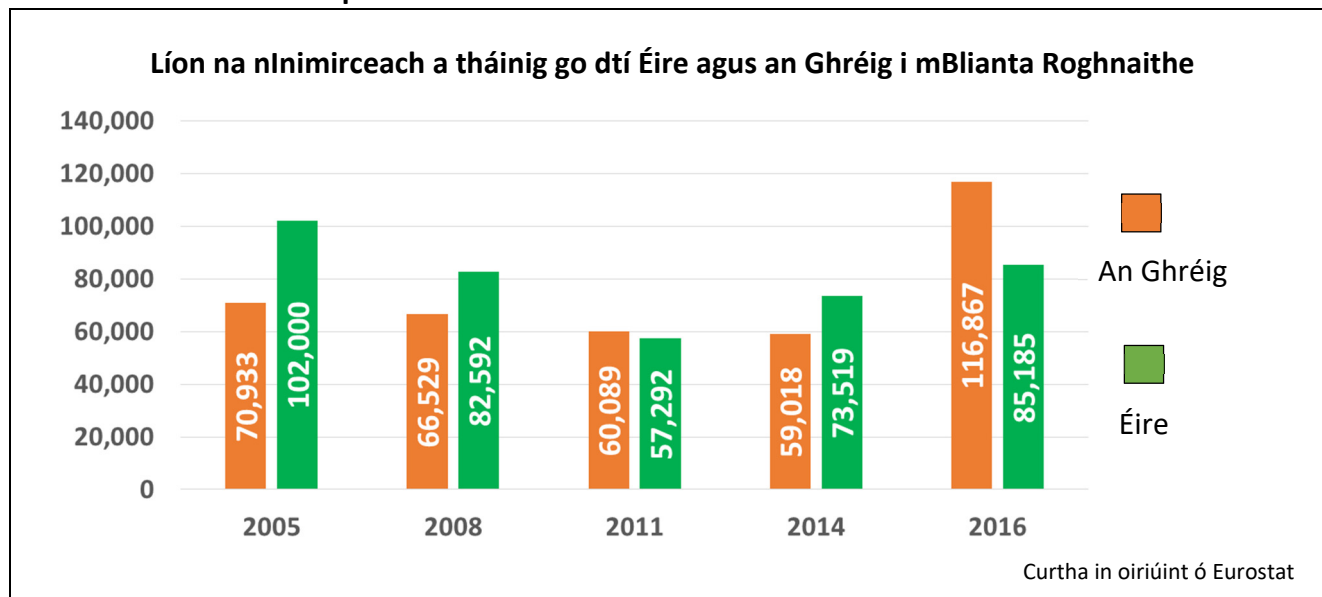
10C. Imirce

Déan plé ar thionchar na himirce ar limistéir thuaithe in Éirinn.

[30m]

Ceist 11

11A. Inimirce san Eoraip

Scrúdaigh an graf thuas a thaispeánann líon na n-inimirceach a tháinig go dtí Éire agus an Ghréig i mblianta roghnaithe agus freagair gach ceann de na ceistanna a leanas.

- Cén bhliain ina raibh an leibhéal inimirce is lú go dtí an Ghréig?
- Cén **dá** bhliain ina raibh an leibhéal inimirce go dtí an Ghréig níos airde ná an leibhéal inimirce go hÉirinn?
- Mínigh go hachomair iarmhairt dhiúltach **amháin** a bhí ag an athrú ar an inimirce go dtí an Ghréig ó 2014 go 2016.
- Ríomh an t-athrú céatadánach ar an inimirce go hÉirinn ó 2011 go 2016.
- Cén treocht a bhí san inimirce go hÉirinn idir 2005 agus 2011 agus mínigh go hachomair cúis **amháin** leis an dtreocht seo.

[20m]

11B. Talamhúsáid Uirbeach

Scrúdaigh conas a tháinig athrú ar lonnú **dhá cheann** de na talamhúsáidí a leanas i gcathair in Éirinn a bhfuil staidéar déanta agat uirthi:

- Talamhúsáid thionsclaíoch
- Talamhúsáid chónaitheach
- Talamhúsáid tráchtála.

[30m]

11C. Ródhaonra

Déan cur síos agus tabhair míniú ar na cúiseanna atá le ródhaonra.

[30m]

Ceist 12

12A. Dinimic Daonra

Athrú Daonra in Éirinn i mBlianta Roghnaithe

Blianta	Athrú Daonra (ina mhílte)
2008	109
2010	21
2012	19
2014	31
2016	52
2018	65

Curtha in oiriúint ó PSO

Scrúdaigh na sonraí thuas a thaispeánann an t-athrú daonra (ina mhílte) in Éirinn i mblianta roghnaithe agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí seo a léiriú.
- (ii) Is tosca iad na rátaí beireatais agus na rátaí báis a mbíonn tionchar acu ar an athrú daonra.

Mínigh go hachomair toisc **amháin** eile ar bith a raibh tionchar aige ar an athrú daonra ó 2012 go 2018.

[20m]

12B. Lonnaíocht Stairiúil

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Ainmnigh **agus** tabhair suíomh, agus tagairt eangaí sé fhigiúr á húsáid agat, **trí chéim dhifriúla** den lonnaíocht stairiúil atá le feiceáil ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis.
- (ii) Mínigh go hachomair gach ceann de na **trí** chéim den lonnaíocht stairiúil a d'ainmnigh tú i bpáirt (i) thuas.

[30m]

12C. Fadhbanna Uirbeacha

Déan plé ar na fadhbanna a d'fhéadfadh teacht chun cinn mar thoradh ar fhás cathracha sa domhan i mbéal forbartha.

[30m]

ROINN 3 – ROGHAONAIÐ

Ceist 13 go 24

Freagair ceist **AMHÁIN**.

Tá 80 marc ag gabháil le gach ceist.

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

Idirspheáchas Domhanda

Nóta: Is fearr trí ghné nó ceithre ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

13. Déan plé ar an tionchar a bhíonn ag patrúin trádála dhomhanda ar réigiúin táirgeoirí agus ar réigiúin tomhaltóirí araon, agus tagairt agat do chuideachta ilnáisiúnta **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi. [80m]
14. Déan plé ar conas is féidir le cláir chúnamh cuidiú le forbairt nó bheith ina mbac uirthi. [80m]
15. Scrúdaigh cúiseanna agus iarmhairtí **ceann ar bith** de na ceisteanna comhshaoil domhanda a leanas:
- Dífhoraioisiú
 - Téamh domhanda
 - Fairsingiú fásaigh.
- [80m]

Geo-éiceolaíocht

Nóta: Is fearr trí ghné nó ceithre ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

16. Scrúdaigh conas a bhíonn tionchar ag gach ceann díobh seo a leanas ar shaintréithe ithreacha:
- An ró-innilt
 - Fairsingiú fásaigh
 - Modhanna caomhnaithe.
- [80m]
17. Scrúdaigh an tionchar a bhíonn ag ábhar mianrach, aer, uisce agus ábhar orgánach ar fhorbairt ithreacha. [80m]
18. Athraíonn gníomhaíocht an duine bithóim. Déan plé air sin. [80m]

Cultúr agus Ionannas

Nóta: Is fearr trí ghné nó ceithre ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

19. Tá tosca cultúrtha éagsúla ag baint le coincheap an ionannais, agus áirítear náisiúntacht, teanga agus creideamh ann.

Scrúdaigh an ráiteas seo agus tagairt á déanamh agat do réigiún san Eoraip a bhfuil staidéar déanta agat air.

[80m]

20. Is féidir le coinbhleacht teacht chun cinn idir struchtúir pholaitiúla agus grúpaí cultúir. Déan plé air sin.

[80m]

21. Scrúdaigh an tionchar a bhíonn ag gluaiseacht daoine ar phatrúin na gcíníocha.

[80m]

Comhshaol an Atmaisféir agus na nAigéan

Nóta: Is fearr trí ghné nó ceithre ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

22. Scrúdaigh conas a dhéantar grianfhuinneamh a athdháileadh trí phátrúin chúrsaíochta san atmaisféar agus sna haigéin.

[80m]

23. Thar dhromchla an domhain téann malartuithe uisce idir aigéin agus an t-atmaisféar i bhfeidhm ar an bhfrasaíocht agus ar phatrúin a dáilte. Déan plé air sin.

[80m]

24. Déan cur síos agus tabhair míniú ar na saintréithe a bhaineann le cineál amháin aeráide domhanda a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

[80m]

Níl ábhar scrúdaithe ar bith ar an leathanach seo

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2019 – Ardleibhéal

Tíreolaíocht

Dé hAoine 7 Meitheamh
Maidin 9:30 – 12:20